

Відгук офіційного опонента
на дисертацію Зайки Олени Володимирівни
на тему: «Цифрова трансформація та фінансова архітектоніка для
стратегічного відновлення суб'єктів бізнесу»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 Управління та адміністрування
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Проведений аналіз дисертаційної роботи та наукових праць дозволяє характеризувати основні результати наукового дослідження та підтвердити їх відповідність критеріям Порядку присудження ступеня доктора філософії.

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Тенденції останніх років все більшу увагу зосереджують на використанні цифрових інструментів ведення бізнесу. Це спричинено рядом як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів, зокрема, починаючи від негативних наслідків всесвітньої пандемії, тривалої війни в країні та необхідності пошуку нових можливостей для розвитку бізнесу в умовах кризи та невизначеності, і завершуючи сучасними можливостями підвищення конкурентоспроможності українських підприємств, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, які сприятимуть посиленню їх ринкових позицій та отримання конкурентних переваг, загалом.

Фінансова система підприємств відіграє вирішальну роль в забезпеченні не лише його конкурентоспроможності, а й діяльності, в цілому. Вона є основою для формування стратегій розвитку, тому важливим завданням можна визначити саме створення умов для ефективної побудови систем фінансового управління та відповідних механізмів. Фінансове управління будується на засадах архітектоніки, яка, в свою чергу, забезпечує тісний взаємозв'язок між всіма складовими фінансової системи та виробничими структурами підприємства, крім того залучає не лише внутрішні компоненти, а й враховує зовнішній вплив на бізнес-процеси.

Формування фінансової архітекτονіки бізнесу в цифровому середовищі є відмінною синергією, яка дозволить отримувати кращі результати та створюватиме додаткові вектори для інноваційного розвитку підприємств. Сучасний цифровий інструментарій забезпечує кілька напрямів, включаючи автоматизацію бізнес-процесів, посилює аналітичні дослідження для системи стратегічного управління підприємства, а також створює додаткові умови для формування ефективного бізнесу. Функціонування підприємств в цифровому просторі дозволяє залучати новітні сучасні бізнес-моделі в площині стратегічного та фінансового управління, активно використовувати трендові фінансові технології, які вже поширені у світі, й, тим самим, забезпечує поступове відновлення українського бізнесу після останніх важких років, що й підтверджує актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Тема дисертаційного дослідження повністю корелюється з предметно-об'єктною сферою, окресленою метою та поставленими завданнями.

2. Зв'язок роботи з напрямками виконання науково-дослідних робіт, науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконувалась відповідно до плану наукових досліджень Державного біотехнологічного університету: «Теоретичні та методологічні засади фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора» (номер ДР 0121U109406), «Фінансова архітектура і архітектоніка в умовах інноватизації та диджиталізації бізнес процесів» (номер ДР 0123U100366), «Стратегії диджиталізації бізнес-процесів та фінансових технологій» (номер ДР 0124U001076). Роль здобувача полягала у дослідженні теоретичних засад побудови фінансової системи управління, фінансових механізмів, фінансової архітектури та архітектоніки, фінансового інжинірингу, а також формування відповідних моделей розвитку з використанням сучасних фінансових технологій з урахуванням особливостей функціонування підприємств в умовах цифрової трансформації.

3. Новизна результатів дисертаційного дослідження

Новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в розроблені теоретико-методологічних засад формування фінансової архітекtonіки бізнес процесів та обґрунтуванні ефективного використання інструментарію цифрової трансформації бізнесу з метою забезпечення їх довгострокового стратегічного відновлення.

Основні положення, що винесені на захист:

вперше запропоновано концепцію побудови фінансової архітекtonіки, яка включає поетапний алгоритм дій, починаючи з розуміння можливостей цифрової адаптації та трансформації бізнес-процесів, вибору фінансових стратегій перспективного розвитку, моделювання фінансової архітектури та сценаріїв стратегічного відновлення, опрацювання механізмів запровадження фінансових стратегій у діяльність підприємства, проведення моніторингу проміжних та кінцевих результатів реалізації обраних напрямів, та завершуючи формуванням стратегічних орієнтирів розвитку бізнес-процесів;

удосконалено змістовне наповнення базових категорій дослідження та запропоновано розглядати фінансову архітекtonіку через побудову фінансової архітектури підприємства та формування взаємозв'язків між її складовими, компонентами та елементами, окреслюючи просторово-часову систему фінансового середовища;

удосконалено механізм цифрової адаптації аграрних підприємств, який враховує фактори, що першочергово впливають на їх можливості;

удосконалено модель стратегічного управління, яка передбачає запровадження фінансового інжинірингу бізнес-процесів, як дієвого інструментарію побудови ефективної фінансової архітекtonіки бізнесу та зниження рівня загроз й ризиків;

удосконалено обґрунтування функціонального навантаження фінансового інжинірингу з моделюванням сценаріїв й стратегуванням та методичні рекомендації щодо формування фінансової системи підприємства за уніфікованими міжнародними показниками із системою аналітичної складової

фінансової архітектури бізнес-процесів через визначення впливу на показники ефективності діяльності підприємства;

дістало подальшого розвитку структурно-логічне обґрунтування впливу цифрової трансформації, яке базується на зниженні рівня довіри до традиційних фінансових послуг, широкому охопленні цифровізації бізнес-процесів та розширенні сфер залучення цифрових фінансових інструментів;

дістало подальшого розвитку дослідження трендів впровадження фінансових технологій, а також динамічні характеристики зростання інтересу до цифрових платформ й використання технологій API, хмарних сервісів, інструментів зі штучним інтелектом, блокчейн-технологій, платформ для автоматизації бізнес-процесів;

дістали подальшого розвитку стратегічні напрями цифрової адаптації аграрних підприємств в окремих сферах виробничо-комерційної діяльності на основі детального аналізу існуючих технологій;

дістали подальшого розвитку вектори отримання конкурентних переваг у сфері бізнес-комунікацій через збільшення ринкової активності аграрних підприємств, формування професійних партнерств за рахунок цифровізації, а також рішення прикладного використання цифрових технологій.

4. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретична та практична значимість отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні та розробці теоретичних та методичних підходів щодо формування фінансової архітектури та архітектоніки в умовах цифрової трансформації бізнес-процесів.

В першому розділі «Теоретичні та методологічні засади формування фінансової архітектоніки під впливом цифровізації бізнес-процесів» досліджено теоретичні основи запровадження моделей цифрової трансформації бізнесу в площині фінансового управління (С. 51-57), теоретичні засади формування фінансової архітектури та архітектоніки в стратегічному управлінні суб'єктів бізнесу (С. 57-79), а також теоретичний базис розвитку фінансових технологій,

як інноваційного інструментарію провадження цифрової трансформації бізнес-процесів (С. 79-88).

Другий розділ «Тенденції розвитку фінансових технологій та особливості цифровізації в сфері агробізнесу» присвячено проведенню аналітичних досліджень розвитку та перспектив розширення ринку фінансових технологій (С. 91-108), практик використання цифрових технологій в сфері агробізнесу (С. 108-119), вивченню світового досвіду залучення цифрових технологій до системи фінансового управління підприємств (С. 119-128).

У третьому розділі дисертаційного дослідження «Напрями розвитку фінансової архітектури бізнес-процесів із залученням інструментарію цифрової трансформації» опрацьовано організаційні передумови та напрями цифрової трансформації суб'єктів сфери агробізнесу (С. 128-155), перспективи фінансового інжинірингу, як основи формування фінансової архітектури бізнес-процесів (С. 155-182), а також розроблено концептуальні засади стратегічного відновлення агробізнесу та запропоновано концепцію побудови фінансової архітектури в умовах цифрової адаптації та трансформації бізнес-процесів (С. 183-196).

Науково обґрунтовані теоретичні та методичні положення дисертаційного дослідження впровадженні в освітній та виробничий процес, що підтверджено відповідними довідками (Державний біотехнологічний університет, м. Харків, ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» та ПП «Агро-Глянь» Харківської області).

5. Повнота викладення у відкритому друку та апробація наукових положень

Основні результати дослідження опубліковано у 29 наукових працях, з яких 2 статті у виданнях, включених до наукометричних баз Scopus та Web of Science, 6 статей у фахових виданнях України, 3 статті у зарубіжних наукових виданнях, 3 розділи колективних монографій, виданих в Україні та закордоном, 15 тез доповідей. Загальний обсяг становить 13,62 ум.др.арк., з яких 10,56 ум.др.арк. належить автору, що повною мірою відображає зміст дисертаційного дослідження.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Дисертаційна робота, як кваліфікаційна наукова праця, містить науково обґрунтовані теоретико-прикладні результати, які логічно представлені у викладеному матеріалі, комплексно розкривають поставлені завдання дослідження. Наукові положення та висновки підтверджені проведенням ґрунтовним аналізом підходів до формування фінансової архітектури та архітектоніки підприємств в умовах цифрової трансформації. Основні положення, що містять наукову новизну, пророблені за результатами узагальнення сучасних фундаментальних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-правових актів тощо. В роботі використані та вдало поєднані традиційні та сучасні методи досліджень з використанням інструментарію економіко-математичного моделювання, що підтверджує обґрунтованість та достовірність отриманих результатів, висновків та пропозицій. Зокрема, використано загальновідомі методи досліджень (синтезу, аналізу, дедукції, індукції та ін.), проведено емпіричні дослідження, залучено методи порівняльного GAP-аналізу та стратегічного SWOT-аналізу, робота посилена використанням статистичних методів (аналізу динамічних рядів, кореляційного та регресійного аналізу), додано сучасні методи прогнозування.

Позитивної оцінки заслуговує використане здобувачем під час проведення дослідження широке коло інформаційно-фактологічної та звітно-аналітичної бази, значного обсягу первинної інформації про діяльність підприємства. Використання програмного забезпечення пакета «Аналіз даних» Microsoft Excel підтверджує емпіричну обґрунтованість отриманих наукових результатів після проведеної детальної діагностики фінансової діяльності досліджуваного підприємства та посилює запропоновані моделі функціонування з елементами прогнозування для подальшої цифрової адаптації та трансформації бізнес-процесів.

Інформаційна база широко представлена як українськими, так і зарубіжними аналітичними ресурсами.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота написана державною мовою.

Детальний аналіз дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що наукова робота є завершеним, самостійним дослідженням, містить елементи наукової новизни та характеризується практичною значимістю, містить вагомі теоретико-методичні та прикладні висновки та пропозиції. Зміст дисертації є логічно побудованим.

Структура роботи відповідає встановленим вимогам, включає титульний аркуш, анотацію, перелік публікацій здобувача, вступ, три основні розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг дисертації – 238 сторінок, робота містить 11 таблиць, 44 рисунки та 4 додатки. Список використаних джерел налічує 215 найменувань (28 сторінок).

8. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами аналізу рукопису дисертації, опублікованих наукових праць та звіту щодо перевірки на плагіат, можна зробити висновок, що порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота виконана з дотриманням принципів і норм академічної доброчесності, містить посилання, у випадках, де потрібно – відзначено авторський внесок, що відповідає дотриманню чинних норм щодо авторського права.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Не дивлячись на високий рівень представлених результатів дисертаційного дослідження, на нашу думку, слід звернути увагу на наявність дискусійних питань:

1. В першому розділі роботи значна увага приділена теоретичному базису основних категорій дослідження, що дозволило автору сформулювати власне визначення, яке найбільшою мірою відповідає предметно-об'єктній сфері. Авторські визначення понять «фінансова архітектоніка» і «фінансова архітектура» подані близько за змістом, однак відсутнє чітке методологічне розмежування їх функцій у стратегічному управлінні (С. 67-68).

2. Методичні засади оцінки ефективності цифрових технологій (С. 69–74) потребують уточнення окремих критеріїв для підприємств різного масштабу («великих», «середніх», «малих»). Доцільним представити розширену порівняльну характеристику такого алгоритму чи логіко-структурну схему із уточненням відмінностей та особливостей застосування в різних підприємствах.

3. Проведено аналітичні дослідження функціонування ринку цифрових технологій та представлено значний обсяг даних та тенденцій (р.2), проте, перелік інструментів цифрової трансформації поданий описово, без групування за функціональними ознаками (аналітика, автоматизація, комунікація тощо), що впливає на прикладний вибір сфер залучення описаних цифрових інструментів.

4. Подана узагальнена характеристику ринку фінтеху України (п.2.1), але відсутній порівняльний аналіз між окремими галузями, зокрема аграрної сфери. Це дозволить зробити висновки щодо рівня залучення цифрових фінансових технологій в діяльності аграрних підприємств та проаналізувати існуючі результати від їх впровадження. Таке порівняння також дозволило б не лише проаналізувати тенденції, а й визначити чинники негативного впливу на запровадження та розвиток цифрових рішень в аграрній сфері.

5. Окреслені системи управління (рис. 3.5) вважаємо за потрібне посилити системою моніторингу, завданнями якої визначити відстеження ефективності функціонування цифрових технологій за зонами відповідальності у реальному часі, дослідження отриманого впливу на фінансові показники, виявлення резервів для подальшої цифровізації у сфері фінансового управління.

6. Представлені результати дослідження ризиків (С. 146-151) мають широке теоретичне обґрунтування, пояснення можливостей їх нівелювання, але доцільно їх структурувати (для наочності), сформулювати рівні, на яких вони виникають в межах підприємства чи при виході на ринок, а також посилити кількісною оцінкою ймовірності виникнення та масштабів наслідків.

7. Наведено детальний опис та змістовне наповнення процедур фінансового інжинірингу (п.3.2), однак важливо також розробити покрокову методику його провадження в практичній діяльності аграрного підприємства.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Заїки О.В. на тему «Цифрова трансформація та фінансова архітектоніка для стратегічного відновлення суб'єктів бізнесу», яка подана до захисту у спеціалізовану вчену раду на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року щодо актуальності тематики, обраної мети та поставлених завдань, високого наукового рівня проведеного дослідження, наявності й обґрунтованості представлених теоретичних та практичних положень, які опубліковані у фахових виданнях України та закордоном, підтвердженої наукової новизни та практичної значимості отриманих результатів.

«Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 507 від 03.05.2024 року, автор Заїка Олена Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

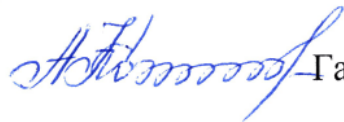
Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри менеджменту

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

 Ганна КОПТЕВА

Згідно з рішенням кафедри менеджменту, д.е.н., проф. Коптевої О.М. задовільно

Проректор

 Руслан МИГУЩЕНКО